

Natur
Ref. SUSPA
Den 20. juni 2024**Supplerende redegørelse om sædvanlig tilrettelæggelse af anlægsarbejder -
hydrologiprojekt i Lyngmosen, Sdr. Stenderup Sønderskov**

Naturstyrelsen (NST) har senest med notat sendt pr. mail 10. april 2024 sendt en række supplerende oplysninger til Miljøstyrelsen (MST) i ovenstående sag som svar på spørgsmål fra MST.

MST er herefter vendt tilbage telefonisk med nye supplerende spørgsmål. Det er oplyst, at MST Arter & Naturbeskyttelse vurderer, at det ansøgte tidspunkt for etablering af hydrologiprojektet i Lyngmosen udgør et afværgetiltag.

Det er også oplyst, at der ønskes oplysninger om havørnens indflyvningsvinkel til det i sagen omtalte redetræ samt yderligere oplysninger om redetræets tykkelse.

Redetræet

Henset til at der er tale om et hydrologiprojekt, er NST uforstående over for den mundtlige besked om, at der ønskes vinkler for havørnenes indflyvning til redetræet, herunder i hvilken sammenhæng og vurdering disse oplysninger skal indgå. NST henviser til anlægsperiodens korte varighed samt anlægsarbejdernes begrænsede karakter og udstrækning de enkelte steder. Hvordan MST i ø mener sådan en kortlægning skulle foregå, herunder ift. registrering af vindretninger og øvrige forhold, der evt. kan påvirke flyvemønstre, er ikke oplyst.

Der henvises i øvrigt til de tidligere fremsendte beskrivelser med vurdering af potentielle påvirkning af redetræet samt til oplysningerne om anlægsarbejdernes varighed, karakter og omfang. NST vurderer umiddelbart, at kortlægning af indflyvningsvinkler til redetræet ud fra tilstedeværelse og observationer på stedet potentielt vil udgøre en større forstyrrelse i foråret/sommeren 2024 end det ansøgte anlægsarbejde på 5 arbejdsdage i hele projektområdet. Det bemærkes i den sammenhæng, at flere af de 5 arbejdsdage ikke vil være i umiddelbar nærhed af redetræet i sensommeren/efteråret 2024.

Sædvanlig tilrettelæggelse af anlægsarbejder ctr. afværgetiltag

MST har tilkendegivet, at tidspunktet for anlægsarbejdernes gennemførelse skulle udgøre et afværgetiltag over for havørnen i området.

Projektets gennemførelse har en længere forhistorie, som ikke skal gentages i dette notat. Projektets anlægsarbejder er engangstiltag, der på ansøgningstidspunktet var planlagt til udførelse i sensommeren/efteråret 2024, mellem august og oktober. Tiltagene forventes gennemført i løbet af en uge i hverdage inden for normal arbejdstid. Der anvendes maskiner med lavt marktryk, og færdsel sker ligesom den eksisterende aktivitet med maskiner i andre sammenhænge i skoven, hvor de eksisterende skovveje benyttes til færdsel inden for projektområdet.

Hertil kommer, at NST tidligere har oplyst, at projektet er planlagt til udførsel under en specifik bevilgning som udløb i 2022. NST har derudover oplyst, at projektet – som alle andre projekter – generelt følger NSTs generelle anbefalinger om anlægsopgaver uden for yngletiden.

Det kan også oplyses, at det er sædvanlig praksis, at arbejder uden for eksisterende kørespor i skovbunden og i områder med fugtige jordbundsforhold (bl.a. hydrologiprojekter), når det er muligt, henlægges til de perioder af året, hvor arealerne er mindst våde af hensyn til det materiel, der skal ind i områderne. Erfaringen fra denne type anlægsarbejder er bl.a., at mindre vand/fugtighed på arealerne gør anlægsarbejderne lettere at udføre.

Der henvises i den forbindelse også til, at NST under behandlingen af klagesagerne om etableringstiladelser og miljøscreening af naturnationalparkerne Fussingø og Gribskov bl.a. har oplyst følgende til klagenævnet [uddrag]:

Artsbeskyttelse ved arbejde i skovene

Forvaltningen af de arealer, som NST har ansvar for, omfatter bl.a. naturnær skovdrift, urørt skov og naturnationalparker samt naturpleje m.v. i den lysåbne natur.

... ..

En række dyr og planter er fredede. Flere af disse er truede af udryddelse, mens andre er mere almindelige. At en art er fredet betyder, at dyrene ikke må samles ind eller slås ihjel, og at planterne ikke må ødelægges eller fjernes fra det sted, de vokser. Alle vilde pattedyr og fugle er fredede, medmindre jagtloven giver tilladelse til at jage dem. Desuden er alle krybdyr og padder samt en række insektarter fredet. Det gælder også nogle truede plantearter, bl.a. alle arter af orkideer. Den hidtidige drift kan fortsætte, men der må ikke foretages driftsændringer eller tiltag, som kan skade de enkelte individer af den fredede art¹.

NSTs nuværende og fremtidig naturnære skovdrift, urørt skov og naturnationalparker skal iagttage gældende lovgivning. Det betyder, at artsfredningsbekendtgørelsen² gælder før og efter udpegnings af et område til naturnationalpark.

I NST er bl.a. kravene i artsfredningsbekendtgørelsen omsat i en redetræspolitik for at sikre, at rydninger og strukturfældninger sker under iagttagelse af bekendtgørelsens bestemmelser for fugle. Redetræpolitikken skal inddrages i den løbende driftsplanlægning og i det daglige, konkrete arbejde i skovene.

De generelle retningslinjer for arealdriften skal være med til at sikre, at der tages hensyn til naturinteresser og særlige arter. Derudover skal særlige arter, fx sårbare fugle, mv. håndteres i NSTs naturregistreringsprogram (Natur.reg og Pas På Kort). I programmet registreres kendte forekomster og levesteder for rødlistearter samt kendte, værdifulde nøglebiotoper og -arter. Registreringer af specifikke arter foretages af styrelsens lokale enheder i Natur.reg. og Pas På Kort og gerne i samarbejde med lokale interessenter. For fugles vedkommende typisk gennem DOFs lokale medlemmer. De registrerede artsoplysninger er en vigtig kilde til information, når der skal ske konkrete bedømmelser af aktiviteter, fx når der skal gives tilladelser til

¹ <https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/naturpleje/naturplejeguiden/fre-dede-arter>

² Artsfredningsbekendtgørelsen indeholder bl.a. regler om fredning af fugle og redetræer, for nogles vedkommende i bestemte perioder af året for andre hele året samt forbud mod forsætligt drab, jf. bekendtgørelsens §§ 4-6.

Artsfredningsbekendtgørelsen indeholder også regler om fredning af vildtlevende dyr og vildtvoksende planter i den danske natur, herunder forbud mod alle former for forsætlig indfangning eller drab og forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen samt forbud mod forsætlig plukning, indsamling, afskæring, opgravning eller oprivning med rod eller ødelæggelse, jf. bekendtgørelsens §§ 10-11.

Endelig er der i artsfredningsbekendtgørelsens §§ 14-15 bestemmelser om fredning af dyr og planter, som ikke er omfattet af de før nævnte bestemmelser.

Det påhviler ejeren eller besidderen af dyr og planter, der er fredede efter artsfredningsbekendtgørelse, at godtgøre, at disse ikke er taget fra naturen i strid med bestemmelserne i denne bekendtgørelse eller stammer fra dyr og planter, der er taget fra naturen i strid med bekendtgørelsens bestemmelser, jf. bekendtgørelsens § 20.

idrætsarrangementer eller driftsaktiviteter på Naturstyrelsens arealer. Ved skovning, flishugning og transport gælder der en række retningslinjer, som er en del af den naturnære skovdrift og indgår som krav i certificeringsordningerne.

Denne hidtidige praksis vil fortsætte i naturnationalparkerne for at leve op til artsfredningsbekendtgørelsens krav til sikring af fugle og andre fredede dyr og planter. Det kan i øvrigt oplyses, at NST har haft en funktion som Pas På Kort de seneste 25 år og at kortet i 2014 er digitaliseret.

Der henvises til Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af **6. juni 2023** om Naturnationalpark Gribskov³ afsnit 2.5 og afsnit 3.2.5.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt anlægstidspunktet udgør et afværgetiltag, henvises i øvrigt til Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af **22. december 2022** om sædvanlig tilrettelæggelse af anlægsarbejder.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i afgørelsen⁴ forholdt sig til sondringen mellem ”afværgeforanstaltninger” og ”standardkendetegn” i en sag om byudvikling i Københavns Kommune. Klager har anført, at den tidsmæssige tilrettelæggelse af anlægsarbejdet udgør en afværgeforanstaltning ift. et nærliggende fuglebeskyttelsesområde. Bygherre har angivet, at den etapevise inddeling af arbejdet, herunder det faktum at der ikke kan nedrammes pæle ved hård frost, er en sædvanlig tilrettelæggelse af et projekt, herunder varetagelse af hensyn til anlægsøkonomi, tid og arbejdsmiljø, der ikke har sammenhæng med natur- og miljøformål. Nævnet udtaler i afgørelsen bl.a.:

”Nævnet har på baggrund af kommunens og bygherrens oplysninger lagt til grund, at den udarbejdede tidsplan estimerer den forventede varighed af de enkelte aktiviteter, herunder også pæleramning, at det på grund af hård frost i isvintre vil være vanskeligt at udføre pæleramning i det tidsrum, og at der er tale om en sædvanlig tilrettelæggelse af anlægsarbejderne. Efter nævnets opfattelse er der på den baggrund ikke fastsat særlige foranstaltninger med henblik på at undgå eller reducere en skadelig virkning på fuglebeskyttelsesområdet, hvorfor der ikke er tale om afværgeforanstaltninger i væsentlighedsvurderingen.”

Afgørelsen er i tråd med den senere dom af 15. juni 2023 (sag C-721/21, Eco Advocacy) fra EU-domstolen om sondringen mellem ”afværgeforanstaltninger” og ”standardkendetegn”, hvor sidstnævnte vil kunne indgå i væsentlighedsvurderingen, også selvom de faktisk har samme virkning som en afværgeforanstaltning.

Sammenfattende kan det oplyses, at der hverken i denne sag eller lignende sager er tale om afværgeforanstaltninger, når eksempelvis grøftelukninger eller andre hydrologitiltag planlægges gennemført i sensommer/efterår. Der er tale om sædvanlige tilrettelæggelse af anlægsarbejderne i de situationer, hvor der er sandsynlighed for våd jordbund, og arbejdet derfor lettest gennemføres i en tør periode som sensommer/efterår.

³ <https://mfkn.naevneneshus.dk/afgoerelse/40d71360-3dcc-459a-bodo-4aa5fa0b9fd?highlight=artsfrednings-bekendtg%C3%B8relsen>

⁴ https://mfkn.naevneneshus.dk/afgoerelse/94fc7dd7-8970-4fac-95ad-d21bac0cc75b?highlight=21%2F05340#_ftn12 j.nr. 21/05340, afgørelse af 22. december 2022.